

**І.Р. Берест,
Р.Я. Берест,
М.С. Пасічник,
Г.М. Савчук,
М.А. Олійник**

АНАЛІЗ СТАТУТУ ТА ПЕРШОГО РОКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЬВІВСЬКОГО ТОВАРИСТВА ГАЛИЦЬКИХ ЛІКАРІВ («TOWARZYSTWO LEKARZÓW GALICYJSKICH»)

Українська академія друкарства
вул. Під Голоском, 19, Львів, 79020, Україна
Ukrainian Academy of Printing
Pidholosko st., 19, Lviv, 79020, Ukraine
e-mail: berestigor1@gmail.com

Цитування: *Медичні перспективи*. 2020. Т. 25, № 2. С. 168-176

Cited: *Medicni perspektivi*. 2020;25(2):168-176

Ключові слова: медицина, профспілка, суспільство, лікарі, захист

Ключевые слова: медицина, профсоюз, общество, врачи, защита

Key words: medicine, trade union, society, physicians, protection

Реферат. Аналіз устатку та першого року діяльності Львівського Общества галицьких лікарів («Towarzystwo lekarzów galicyjskich»). Берест І.Р., Берест Р.Я., Пасечник М.С., Савчук Г.М., Олійник М.А. На основі принципу історизму, системного аналізу, структурного функціоналізму, діалектики та синергетики в статті проаналізовано устав та показано початок діяльності Львівського Общества галицьких лікарів – першої профсоюзної організації медичної сфери. Показано сучасне становище та розвиток історіографії проблематики, досліджено історію медичного та профсоюзного руху, названі прізвища та імена засновників Общества. Доведено, що головним подією в середі лікарів другої половини ХІХ ст. стали загальні проблеми для всіх шарів населення, в результаті чого було засновано новий рух за матеріальною та моральною захистом власних працівників. Ця організація зіграла помітну роль в становленні медицини Галичини. Діяльність Общества регламентовано уставом. Кожен член, вступаючи в Общество, приймав на себе зобов'язання дотримуватися всіх положень уставу та мав турботитися про зростання та славу організації. Діяючі члени мали обов'язково присутувати на наукових засіданнях та надавати спостереження щодо стану лікувального випадку. Тобто надавати статистичні дані щодо захворювань та хворих, яких вони лікували, а також ділитися досвідом, отриманим на практиці. Метою створення та діяльності організації були переважно соціально-економічні та культурно-освітні цілі. Під своїм контролем Общество тримало учет руху хворих в львівських госпіталах (вела статистика всіх вилічених пацієнтів), аналізувало нові методи лікування лихомарки, різних патологій та інші питання. Члени Общества зобов'язувалися збиратися кожну першу суботу місяця для участі в наукових засіданнях. На них обговорювалися основні події з життя організації, читувалися листівки та планувалися роботи на наступний місяць. Один раз в рік, в грудні, Общество галицьких лікарів проводило річні збори, де надавався повний фінансовий звіт річної діяльності, обговорювалися питання про нових членів та тих, які покинули організацію, оголошувалися імена нових почесних та совітальних членів.

Abstract. Analysis of the statute and the first year of the activities of Lviv Society of Halician Physicians («Towarzystwo lekarzów Galicyjskich»). Berest I.R., Berest R.Ya., Pasichnyk M.S., Savchuk H.M., Oliynyk M.A. Based on the principle of historicism, system analysis, structural functionalism, dialectics and synergetics, the paper analyzes the charter and activity of the Lviv Society of Halician Physicians, the first trade union organization in the medical sphere. Contemporary condition as well as development of historiography of the issue including the history of the medical and trade union movement, the names of the Society founders is shown. The crucial problem among physicians of the second half of the nineteenth century which was in line with the problems of all population segments is proved. This organization played a prominent role in the development of medicine in Halychyna. The activity of the Society was regulated by the charter. Each member, when joining the Society, assumed the obligation to comply with all the provisions of the charter and had to care for its growth and the glory of the organization. Acting members had to be present at scientific meetings and provide observations on the status of the medical case. That is, to provide statistics on the diseases and patients they have been treated, as well as to share the experience gained in practice. The purpose of the organization and its activities were primarily socio-economic and cultural-educational ones. Under its control, the Society kept a record of the movement of patients in Lviv hospitals (kept statistics of all cured patients), analyzed new methods in the treatment of fever, various pathologies and other issues. The members of the Society promised to meet every first Saturday of the month to participate in scientific meetings. They discussed major events in the life of the organization, read correspondence and planned work for the next month. Once a year, in December, the Society of

Galician physicians held an annual meeting, which provided a full annual financial report, discussed the issues of new members and those who left the organization, announced the names of new honorary and advisory members.

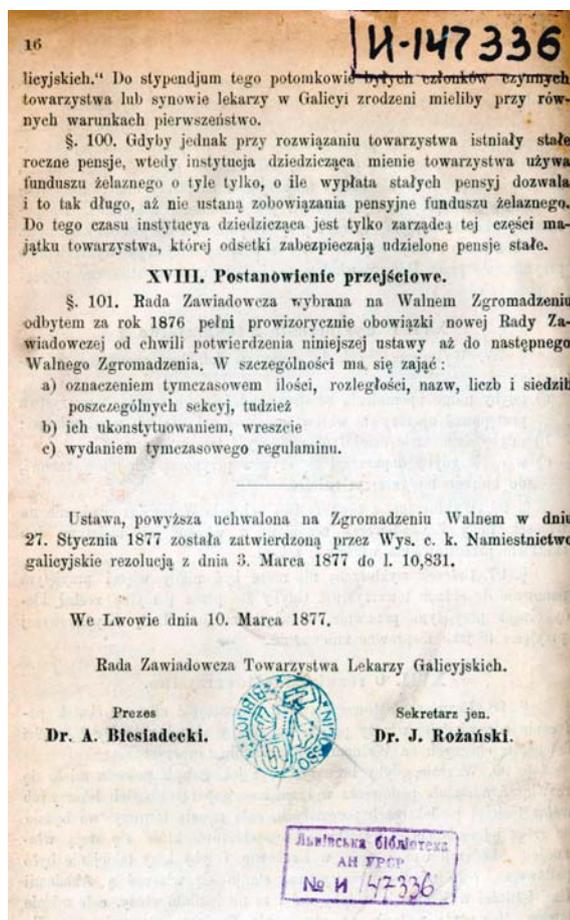
У сучасних умовах, коли визначаємо шляхи подальшого розвитку України та медичної науки зокрема, очевидним є зростання наукового інтересу до власної історії, переосмислення історичних фактів, ідеологічних переконачень, прихованих подій та явищ. Нас завжди цікавить: а звідки все почалося? Що передувало тій чи іншій події? Зрозуміло, що медична наука з'явилася давно, а от організації, які ставили за мету захист працівників медичної сфери – тема нова.

Тому не стала винятком серед досліджень діяльність перших лікарських товариств на українських землях, проблеми їхнього становлення як організацій, покликаних захищати економічні й соціальні інтереси працівників медичної сфери, дбати про їхні культурно-освітні, лікувально-оздоровчі та інші потреби. Такі товариства стали прототипами сучасних професійних спілок.

Аналіз вітчизняної літератури відносно дослідження історії медицини і її профспілкових організацій показує необхідність нового, з погляду нашого сучасного державотворення, все-

бічного вивчення, пов'язаного, по-перше, з відносно вузьким колом опрацьованих джерел. По-друге, вказана тема є різнобічною та багатоплановою й чимало її аспектів потребують глибшого і ґрунтовнішого перегляду. По-третє, зазначена проблематика дає значний матеріал для наукового опрацювання інших ключових проблем комплексної історії Галичини австрійського періоду, зокрема: організації системи охорони здоров'я, медичної освіти, системи управління в краї, економічного й соціального розвитку, піднесення українського національного руху тощо. По-четверте, в умовах розбудови демократичних інституцій незалежної України аналіз і акумуляція історичного досвіду мають не тільки наукове, але й пізнавальне, ідейно-політичне й особливо прикладне, практичне значення.

У XIX ст. особливе місце в житті галицького соціуму займали професійні спілки. Зараз відомо понад 30 професійних організацій Східної Галичини, які мали власні друковані органи, об'єднували великі колективи і часто вирішували непрості соціальні питання.

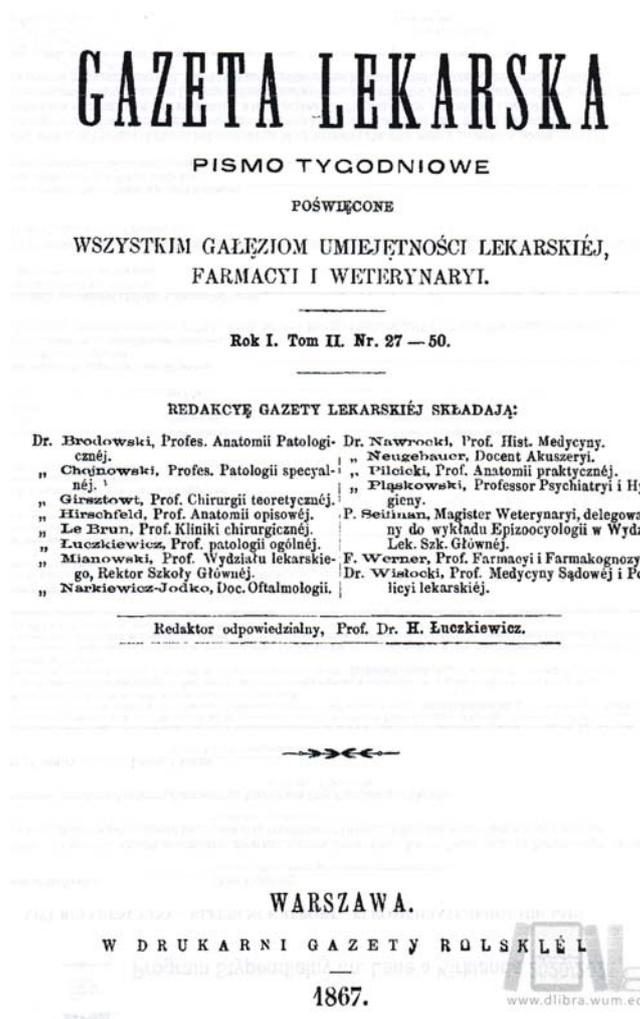

Остання сторінка статуту Товариства галицьких лікарів, 1877 р.

В українській науковій літературі будь-які відомості про професійні товариства медиків Галичини відсутні, що зумовлено певною прогалиною у вивченні історії медицини. Хоча відомості про дослідження товариств та організацій інших напрямків ми маємо [1, 2, 4, 5]. Тому в дослідженні спираємося на польську історіографію, зокрема праці Ю. Грека, В. Зімбіцького, М. Германа, В. Новіцького [7, 8, 10]. Основу ж нашої розвідки склали джерела, такі як статuti товариства, датовані 1867 р. та 1877 р., загальний

звіт про створення організації, Хроніка діяльності за 50 років, документи фінансового характеру (річні звіти) та тогочасна преса.

Найновіші наукові дослідження свідчать, що вагомий вплив на демократизацію галицького суспільства здійснила революція 1848 р., реформи, укази та постанови австро-угорської влади. Серед них особливе місце займав цісарський патент від 20 грудня 1859 року, який регламентував умови та принципи створення професійних об'єднань [3, с.68-71, 176].

Титульна сторінка «Газети Лікарської»

У своєму дослідженні ми поставили мету: дослідити ситуацію в медицині Східної Галичини II половини XIX ст., спираючись на нові, досі невідомі джерела, показати процес створення та відзначити роль засновників Товариства галицьких лікарів, а також проаналізувати статут організації. На основі головного документа товариства розглянути його структуру, обов'язки членів та визначити підсумки першого року діяльності організації, що стала попередником творення лікарського самоврядування.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Для вирішення поставлених завдань ми використали ряд методів, серед яких є історико-медичний. Завдяки ньому вдалося відтворити події та факти в часовому просторі, що дало змогу відтворити процес розвитку Товариства галицьких лікарів, його історію з усіма її особливостями. Системний підхід забезпечив дослідження взаємодії медичної профспілки і громадянського суспільства як підсистем загальної соціальної системи. Бібліосемантичний метод

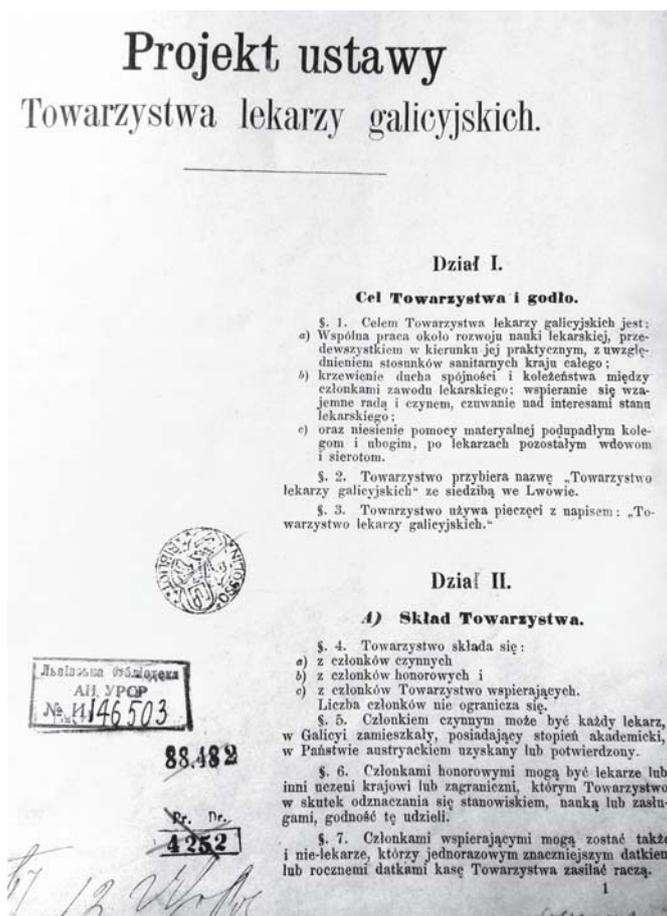
дав змогу з'ясувати стан вивчення досліджуваної проблеми і шляхів її розв'язання через аналіз статуту, річних звітів та доповідей керівництва товариства. Загалом же методологічною основою роботи є принципи історизму, системності, структурного аналізу, об'єктивності, всебічності та наступності щодо розгляду обраної теми.

РЕЗУЛЬТАТИ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

На початку 1867 р. лікарі Львова визнавали потребу створення власного професійного об'єднання з метою організації соціального захисту,

створення фонду для підтримки хворих, немічних і збіднілих колег, також удів і сиріт по них. Таким чином було вирішено заснувати окреме лікарське Товариство [7, s. 3].

Загалом робота над статутом організації тривала від 12 лютого 1867 р. до кінця травня того ж року [9, s. 64]. 8 вересня 1867 р. управа Галицького намісництва видала дозвіл на заснування Товариства галицьких лікарів та під № L. 15.327/834 затвердило його статут, який налічував 89 параграфів [14, s. 11].

Титульна сторінка статуту Товариства галицьких лікарів, 1867 р.

Після укладення статуту, який підготували за зразком Варшавського лікарського товариства, виконавчий комітет запросив усіх місцевих лікарів для обговорення й удосконалення статутних положень, а також їх адаптації до місцевих санітарно-медичних проблем [12, s. 5].

Ініціаторами заснування медичного професійного Товариства та авторами статуту були місцеві лікарі: Болеслав Гловацький, Юзеф Міллер, Август Носкевич та Зигмунт Рігер.

Після цього виконавчий комітет скликав місцевих медиків, а також сповістив іногородніх через публічні журнали про скликання загаль-

ного зібрання лікарів у Львові з метою проведення виборів керівників [8, s. 6].

Відповідно до положень статуту, метою Товариства галицьких лікарів була спільна робота з розвитку медицини, передусім у напрямі її практичного застосування, з урахуванням взаємин населення держави в цілому; пропагування духу згуртованості і дружніх стосунків між медичними працівниками, щоб спільно наглядати за справами в медицині; надання матеріальної допомоги збіднілим колегам, родинам померлих колег (удовам і сиротам).

Після дискусій організація отримала назву “Товариство галицьких лікарів з місцеперебуванням у Львові” і розмістилася в будівлі на вул. Кохановського (сучасна вул. Конопницької, 3 – авт.).

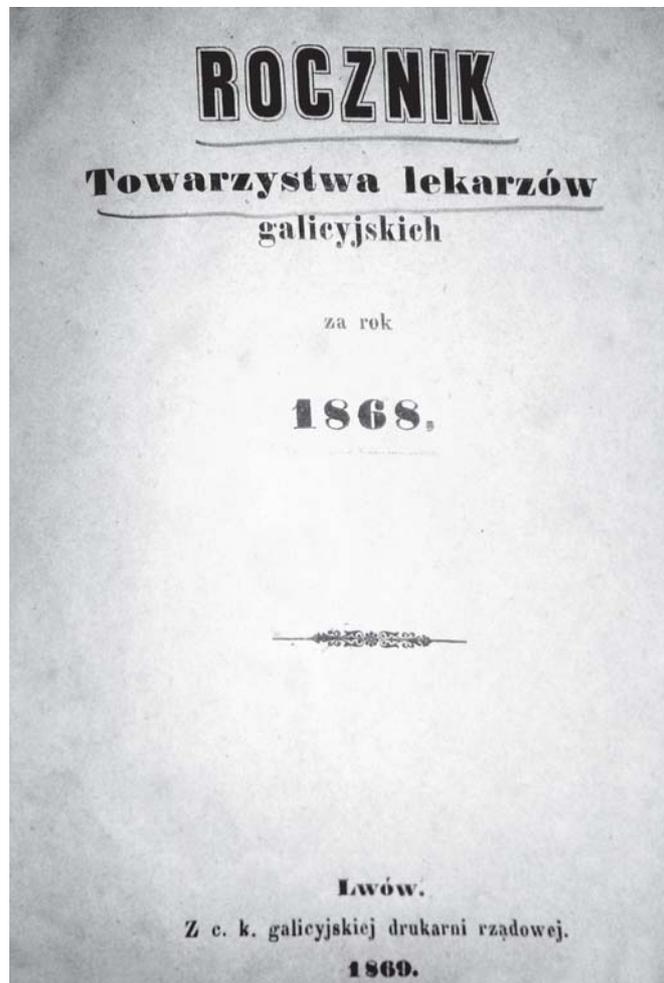
2 грудня 1867 року у великій конференц-залі Львівської мерії відбулися установчі збори Товариства. На зустріч прибуло 47 практикуючих у Львові лікарів. Святкову промову доручили зачитати д-ру Щ. Маційовському, який усім подякував за присутність та побажав плідної роботи [12, s. 6].

Відразу під час установчих зборів обрали управу Товариства. Його головою став д-р Щесни Маційовський, заступником – д-р Кароль Бертхлеф, скарбником – д-р Францішек Косинсь-

кий, підскарбником – д-р Войцех Волек, секретарями – д-р Зигмунт Рігер та д-р Оскар Відман.

Членами адміністративної ради вибрали: д-ра Болеслава Гловацького, д-ра Юзефа Молендзінського, д-ра Августа Носкевича, д-ра Германа Віцца, д-ра Гжегожа Зімбіцького і д-ра Юзефа Фінгера. Останній відразу відмовився від посади, тому на його місце було обрано д-ра Богуслава Лонгшампса [7, s. 4-5].

Товариство складалося з діючих, почесних та дорадчих членів. Число членів не обмежувалося кількісно. Діючим членом міг бути кожен лікар, який проживав у Галичині і мав академічний ступінь, отриманий або підтверджений австрійською владою.

Річний звіт «Товариства галицьких лікарів» за 1868 р.

Почесними членами могли бути лікарі або інші вчені країни чи зарубіжжя, яким Товариство, як наслідок відзначення наукових заслуг, надавало таку можливість.

Дорадчими членами значилися не тільки лікарі, але й інші громадяни, які одноразовими

або річними пожертвами в касу Товариства поповнювали його фонди. Згодом, через десять років існування, після тривалих дебатів щодо вдосконалення роботи та розширення Товариства, у статуті з'явилась ще одна категорія членів – кореспонденти. Ними могли стати лікарі,

які знаходилися за межами Галичини, але своїми діями приносили користь Товариству [15, s. 3].

Кожен із членів, вступаючи до Товариства, брав на себе обов'язок дотримання всіх положень статуту і мав дбати про зростання та славу організації. Діючі члени повинні обов'язково бути присутніми на наукових засіданнях та надавати спостереження щодо стану лікувальної справи. Тобто надавати статистичні дані стосовно хвороб і хворих, яких вони лікували, а також ділитися досвідом, отриманим на практиці. Кожен з діючих членів, або тих, що вступали в ряди Товариства, мав оплатити вступний внесок у розмірі 10 флоринів. Крім цього платежу, він зобов'язувався щорічно сплачувати у фонд Товариства піввідсотка від доходу зі своєї лікарської практики. Сума цієї річної оплати мала складати не менше ніж 5 фл., максимальна сума не обмежувалася. Дорадчі члени вносили разове значне пожертвування, яке було індивідуальним для кожного члена. Почесні члени не зобов'язувалися до жодних оплат [8, s. 372].

Кошти, що надходили від пожертвувань, перш за все були спрямовані на підтримку вдів, сиріт і збіднілих лікарів [14, s. 2].

З-поміж діючих членів Товариства, що постійно мешкали у Львові, терміном на один рік обирали адміністративну раду, голову Товариства, віце-голову, двох секретарів, скарбника і підскарбника. Адміністративна рада складалася з голови або віце-голови, з шести діючих членів, двох секретарів, скарбника та підскарбника. Загалом 11 осіб.

Члени Товариства зобов'язувалися збиратися кожної першої суботи місяця о 18 годині для участі в наукових засіданнях. На них обговорювалися основні події з життя організації, зачитувалася кореспонденція та планувалася робота на наступний місяць. Один раз на рік, у грудні, Товариство галицьких лікарів проводило річні збори, де надавався повний фінансовий звіт річної діяльності, обговорювалися питання щодо нових членів та тих, що покинули організацію, оголошувалися імена нових почесних та дорадчих членів. На річних зборах таємним голосуванням обирали адміністративну раду та інших службовців.

Управа Товариства зобов'язувалася видавати "Річник Товариства галицьких лікарів", який уважався друкованим органом і містив офіційну інформацію щодо фінансових звітів організації, результатів наукових засідань, витяги з найновіших лікарських газет та журналів, статистичні та метеорологічні дані, надіслані описи цікавих випадків у лікарській справі, бібліографічні

витяги з найновіших лікарських праць. На річних зборах також була можливість внести зміни до статуту, винести їх на голосування та в разі схвалення взяти до роботи [11, s. 64].

Усі пожертви та доходи Товариства розподілялися на три нерівні частини: фонд адміністративних видатків, нерухомий, або сталий фонд та рухомий, або допомогий (пенсійний) фонд. До адміністративного фонду належала 1/3 доходу від річних та вступних внесків діючих членів. До сталого фонду зараховувалися всі внески дорадчих членів, а також дарунки, пожертви, офіри, що становили суму понад 50 фл., 1/3 доходу від річних та вступних внесків діючих членів, чистий дохід від продажу «Річника» та іншої друкованої продукції, виданої накладом Товариства. До рухомого фонду зараховувалися всі внески дорадчих членів, а також дарунки, пожертви, офіри, що становили суму менше 50 фл., 1/3 доходу від річних та вступних внесків діючих членів, банківські відсотки та всі заощадження з адміністративного фонду. Про всі доходи представники управи звітували кожні три місяці на засіданнях адміністративної ради. Розраховувати на фінансову допомогу могли тільки збіднілі вдови і сироти по лікарях [14, s. 9].

Станом на кінець 1868 р. кількість діючих членів становила 98 осіб, з яких 59 були львів'янами, а 39 проживали за межами міста. Для розуміння сфери впливу та представництва Товариства подамо назви міст регіону, де були представлені діючі члени – Бучач, Броди, Тарнів, Бохня, Відень, Золочів, Вадовіце, Краків, Долина, Ланцут, Рава-Руська, Стрий, Ліски, Ропчиця, Жешув, Дрогобич, Гусятин, Ярослав, Кам'янка, Тереховля, Новий Санч, Самбір, Чортків, Перемишляни, Снятин, Ніско, Бібрка, Турка. Деякі міста мали по декілька представників [6, s. 14-15].

Протягом першого року існування Товариство понесло тяжку втрату – помер активний діяч д-р Богуслав Кобузовський. Загалом у 1868 році відбулося десять наукових засідань, на яких середня явка становила 28 членів, та 11 засідань адміністративної ради, де було вирішено питання фінансування будівництва приміщення Товариства [12, s. 8-9].

Дохід установи за рік становив 1 595, 83 фл. З них 1 470 фл. – це внески 93 діючих членів, 65 фл. – додаткові пожертви 11 членів, 60 фл. 83 цн. – дохід від заставних листів та ошадної книжки. Витрати загалом становили 232,91 фл., які пішли на друк і літографію, поштові видатки та марки, оплату освітлення зали засідання, послуги писаря, обслуговування приміщення, потреби

бібліотеки та ін. Решта коштів, що залишилися від доходу, була вкладена в заставні листи Креди-

тового товариства – 1 172,16 фл. та під відсотки в Миській касі ощадності – 190,76 фл. [16, s. 15-16].

nauki, tam oczywiście jest daleko trudniej wyjść z tej chwilowej ospałości.

Jednak jest to początek; miejmy nadzieję że z tych ogromnych materiałów, które tutejsze szpitale dostarczają, będzie można w przyszłości lepiej korzystać, że ta otępliwłość pewnej liczby członków i niechęć przeminie, że coraz większa będzie zachęta do pracy, a wtedy i nasze Towarzystwo będzie mogło obfitsze plony przedłożyć publiczności lekarskiej. Nakoniec zwracamy się do kolegów zamieszkałych na prowincyi, aby nas zechcieli swojemi sprawozdaniami i uwagami wspomagać, jakiejbykolwiek one tyczyły gałęzi sztuki lekarskiej, tym sposobem rozwinię się i ustali większa spójność naukowa członków miejscowych z zamiejscowymi.

Na tych kilku uwagach zakończamy krótki rys zawiązania się i czynności Towarzystwa lekarzów galicyjskich w r. 1868; umieszczone zresztą poniżej protokoły posiedzeń zawierają szczegółowo czynności Towarzystwa.

Członkowie czynni miejscowi Towarzystwa lekarzów galicyjskich.

1. Dr. Armatys Hipolit.
2. „ Berthleff Karol.
3. „ Beiser Mojżesz.
4. „ Chądzyński Jan.
5. „ Czerkawski Julian.
6. „ Festenburg Edward.
7. „ Finger Józef.
8. „ Gębarzewski Ludwik.
9. „ Geistleiner Jan.
10. „ Głowacki Bolesław.
11. „ Gross Karol.

12. Dr. Hawrałek Ignacy.
13. „ Jasiński Władysław.
14. „ Kosiński Franciszek.
15. „ Kaczkowski Antoni.
16. „ Kierkorowicz Grzegorz.
17. „ Krzeczunowicz Piotr.
18. „ Kartsch Maksymilian.
19. „ Kluczenko Bazyl.
20. „ Longchamps Bogusław.
21. „ Łopacki Ludwik.
22. „ Maciejowski Szczęsny.
23. „ Molendziński Józef.
24. „ Mosing Bogumił.
25. „ Mosing Kazimierz.
26. „ Moszczański Karol.
27. „ Milleret Józef.
28. „ Nowiński Seweryn.
29. „ Noskiewicz August.
30. „ Nagel Karol.
31. „ Neuhauser Franciszek.
32. „ Orzechowicz Jędrzej.
33. „ Opolski Wiktor.
34. „ Ressig Ignacy.
35. „ Rappaport Maurycy.
36. „ Rektorzik Emil.
37. „ Rieger Zygmunt.
38. „ Reiss Karol.
39. „ Reizes Dawid.
40. „ Rosner Ignacy.
41. „ Schuller Hugo.
42. „ Serda Franciszek.
43. „ Spausta Damian.
44. „ Skałkowski Władysław.
45. „ Stupnicki Juliusz.
46. „ Silberstein Leopold.
47. Mag. Chir. Strasky Wincenty.
48. Dr. Tomanek Józef.

Поіменний список учасників Товариства галицьких лікарів станом на кінець 1867 р.

Ще одним важливим пунктом статуту було утримання та функціонування бібліотеки. На кінець 1868 р. книгосховище Товариства налічувало понад 200 лікарських справ. Д-р Богуміл Моссінг, фізик міста Львова, подарував 178 справ у 225 томах і значну кількість лікарських журналів, а архієпископ Львівської вірменської громади Григорій Шимонович офірував 9 найновіших справ з ботаніки та зоології. Львівський

книгар Кароль Вільд подарував Товариству кілька нових та старих лікарських справ. Д-р Міхал Зеленівський надіслав книги про лікування на курортах. Д-р Владислав Ясінський подарував дві власні авторські книги: «Про лікування водою» та «Критика гомеопатії», видані у Львові 1865 року. Д-р Юзеф Молендзінський віддав у фонди бібліотеки свою роботу «Про ушкодження тіла», видану у Варшаві 1867 року.

Д-р Тадеуш Жулинський з Парижу надіслав свою працю «Мозок Великої Русі», видану 1867 року, і відразу ж надіслав річник Паризького товариства лікарів. Редакція варшавської

«Лікарської газети» безкоштовно надіслала всі номери часопису від моменту заснування Товариства [16, s. 17-16].

W y k a z
majątku Towarzystwa lekarzy galicyjskich z końcem roku 1868.

A. Dochody.

	złr.	kr.	złr.	kr.
1. Członkowie Towarzystwa w liczbie 93 złożyli w zwykłych wkładkach	1.470	.		
2. Członkowie Towarzystwa w liczbie 11 złożyli przez powiększone wkładki	65	.		
3. Do tych kwot dolicza się prowizya od listów zastawnych i książeczki kassy oszczędności	60	83		
Razem	1.595	83	1.595	83

N. B. Do dochodów nie jest policzoną zaległość od trzech członków w kwocie 15 złr.

Річний дохід Товариства галицьких лікарів

Завершився дебютний рік активної діяльності Товариства галицьких лікарів загальними річними зборами, що відбулися 19 грудня 1868 р. Головував д-р Маційовський, присутніми були 37 діючих членів. На порядку денному стояла низка питань, серед яких: визначення почесних членів, підведення підсумків року, встановлення правил голосування [13, s. 29].

ВИСНОВКИ

1. На базі конкретних історичних джерел у статті проаналізовано наукову проблему, що полягала в дослідженні створення та перших кроків діяльності Товариства галицьких лікарів – першої організації лікарського самоврядування України. Ця організація відіграла помітну роль у становленні медицини Галичини. Діяльність Товариства регламентував статут. Метою створення та діяльності організації були насамперед соціально-економічні та культурно-освітні цілі. Статут затверджували відповідні органи держав-

ної влади. Загалом же під своїм контролем Товариство тримало облік руху хворих у львівських шпиталях (велась статистика всіх вилікуваних пацієнтів), аналізувало нові методи в лікуванні лихоманки, різноманітних патологій та інші питання. Ще однією особливістю діяльності Товариства галицьких лікарів стала система накопичення заощаджень на випадок хвороби чи смерті в спеціальний фонд. Подібної практики на той час у сфері охорони здоров'я Австро-Угорської монархії ще не існувало.

2. Проводячи паралелі із сучасністю, ми можемо зауважити, що в середині XIX ст. на території сучасної України вже було сформовано принципи лікарського самоврядування та закладено основу медичного страхування. У теперішніх реаліях ми тільки прагнемо до подібного роду речей, аби отримувати реальний захист своїх прав. Тому є сенс переглянути надбання історії та вдосконалити вже набутий досвід.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Берест І. Р. Аналіз львівської профспілкової преси поліграфістів на прикладі часописів “Czcionka” і “Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych”. *Грані*. 2017. Т. 20, № 11. С. 17-21. DOI: <https://doi.org/10.15421/1717142>

2. Берест І. Діяльність «Товариства взаємної допомоги приватних службовців» Галичини в 1848 році: Наукові записки Нац. університету «Острозька академія». *Серія «Історичні науки»*. Острог, 2018. Вип. 27:

На пошану Володимира Трофимовича. С. 51-56. DOI: <https://doi.org/10.25264/2409-6806-2018-27-51-56>

3. Берест І. Історія професійних спілок України (Східна Галичина 1817 – 1918 рр.). Львів: Левада, 2017. 768 с.

4. Берест І. Р. Загальноміське професійне товариство взаємодопомоги друкарів Львова в 1856-1867 роках. Аналіз діяльності. *Грани*. 2018. Т. 21, № 11. С. 6-13. DOI: <https://doi.org/10.15421/1718146>

5. Берест І. Р. Страйкова боротьба з участю профспілок у Східній Галичині у другій половині XIX – на початку XX століття. *Грани*. 2017. Т. 20, № 10. С. 115-120. DOI: <https://doi.org/10.15421/1717140>

6. Członkowie czynni zamiejscowi Towarzystwa lekarzów galicyjskich. Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868. Lwów: z c.k. galicyjskiej drukarni rządowej, 1869. S.14-15.

7. Grek J., Ziembicki W. Pół wieku rzutu oka na kronikę towarzystwa lekarskiego lwowskiego (1877-1927). Lwów: z drukarni i litografji Piller-Neumanna, 1928. 26 s.

8. Herman M. Z. kroniki Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego z powodu 30-letniej rocznicy. *Lwowski Tygodnik Lekarski*. 1908. No. 1. S. 6-14.

9. Namierzone Galicyjskie Towarzystwo lekarskie we Lwowie. *Przegląd Lekarski*. 1867. 23 lut. (No. 8). S. 64.

10. Nowicki W. Z dziejów Lwowskiego Tygodnika Lekarskiego i jego następcy, organów Towarzystwa Lekarskiego Lwowskiego. (z powodu 50-lecia tegoż Towarzystwa). *Polska Gazeta Lekarska*. 1928. No. 20-24. S. 372-446.

11. Od Redakcyi «Pamiętnika Tow. Lekarskiego». *Przegląd Lekarski*. 1867. 23 lut. (No. 8). S. 64.

12. Ogólne sprawozdanie z zawiązania się i czynności Towarzystwa lekarzów galicyjskich w roku 1868. Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868. Lwów: z c.k. galicyjskiej drukarni rządowej, 1869. S. 5-12.

13. Pierwsze walne doroczne Zgromadzenie Towarzystwa lekarzów galicyjskich 19 Grudnia 1868. Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868. Lwów: z c.k. galicyjskiej drukarni rządowej, 1869. S. 29-30.

14. Projekt ustawy Towarzystwa lekarzy galicyjskich. Lwów: z drukarni K.Pillera, 1867. 11 s.

15. Ustawa Towarzystwa Lekarzy Galicyjskich. Lwów: nakładem Towarzystwa, z drukarni «Dziennika Polskiego» A. J. O. Rogosza we Lwowie, 1877. 16 s.

16. Wykaz majątku Towarzystwa lekarzy galicyjskich z końcem roku 1868. Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868. Lwów: z c.k. galicyjskiej drukarni rządowej, 1869. S. 15-18.

REFERENCES

1. Berest I. [Analysis of Lviv professional press of polygraphists by the example of journals “Czcionka” and “Przewodnik dla spraw drukarsko-litograficznych”]. *Grani*. 2017;20(11):17-21. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.15421/1717142>

2. Berest I. [Activity of the «Company of mutual aid of private customers» of Galicia in 1848]. *Naukovi zapysky Nacionalnogo universytetu «Ostrozka akademiia»*. Serii «Istorychni nauky». 2018;27:51-56. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.25264/2409-6806-2018-27-51-56>

3. Berest I. [History of trade unions of Ukraine (Eastern Galicia 1817-1918)]. Lviv: Levada; 2017. P. 768. Ukrainian.

4. Berest I. [Lviv general professional association of mutual assistance of printers in 1856-1867. Analysis of activity]. *Grani*. 2018;21(11):6-13. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.15421/1718146>

5. Berest I. [Strike struggle with the participation of trade unions in Eastern Galicia]. *Grani*. 2017;20(10):115-20. Ukrainian. doi: <https://doi.org/10.15421/1717140>

6. [Active members outside the Society of Galician Doctors]. *Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868*. 1869:14-15. Polish.

7. Grek J, Ziembicki W. [Half a century at a glance at the chronicle of the Lviv medical society (1877-1927)]. 1928:26. Polish.

8. Herman M. From the chronicle of the Lviv Medical Society because of its 30-year anniversary]. *Lwowski Tygodnik Lekarski*. 1908;1:6-14. Polish.

9. [Targeted Galician Medical Society in Lviv]. *Przegląd Lekarski*. 1867;23(8):64. Polish.

10. Nowicki W. [From the history of Lviv Medical Weekly and his successor, the organs of the Lviv Medical Society. (Because of the 50th anniversary of the Society)]. *Polska Gazeta Lekarska*. 1928;20-24:372. Polish.

11. [From the editor «Pamiętnika Tow. Lekarskiego»]. *Przegląd Lekarski*. 1867;23(8):64. Polish.

12. [General report on the establishment and activities of the Society of Galician Doctors in 1868]. *Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868*. 1869:5-12. Polish.

13. [The first general annual meeting of the Society of Galician Physicians December 19, 1868]. *Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868*. 1869:29-30. Polish.

14. [Draft Act of the Society of Galician Doctors]. Lwów. 1867;11. Polish.

15. [Act of the Society of Galician Doctors]. Lwów. 1877;16. Polish.

16. [List of assets of the Society of Galician Doctors at the end of 1868]. *Rocznik Towarzystwa lekarzów galicyjskich za rok 1868*. 1869:15-18. Polish.

Стаття надійшла до редакції
27.09.2019